

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/19168> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Spanninga, Hotso

Title: Gulden vrijheid ? : politieke cultuur en staatsvorming in Friesland, 1600-1640

Date: 2012-06-28

Lijst van afkortingen

AEC	Archief Ernst Casimir
AGF	Archief gemeente Franekeradeel
AHC	Archief Hendrik Casimir I
AHF	Archief Hof van Friesland
AHS	Archief Van Harinxma thoe Slooten
ALA	Archief Leo van Aitzema
ARS	Archief Raad van State
ASF	Archief stadsbestuur Franeker
AWF	Archief Willem Frederik
AWN	Archief Waardenburg en Neerijnen
AYL	Archief familie Van Aylva
BHG	<i>Briefwisseling van Hugo Grotius</i> , P.C. Molhuysen, B.L. Meulenbroek, P.P. Witkam, H.J.M. Nellen en C.M. Ridderikhoff (ed.) ('s-Gravenhage 1928-2001)
CHB	G.F. thoe Schwartzenberg en Hohenlansberg en J.F.M. Herbell (ed.), <i>Groot placaat-en charterboek van Vriesland</i> (6 dln.; Leeuwarden 1768-1795)
EVC	Archief familie Van Eysinga-Vegelin van Claerbergen
GA	Gelders Archief, Arnhem
GBF	Archieven van gewestelijke bestuursinstellingen in Friesland, 1580-1795
GP	J. Visser (ed.) en G.N. van der Plaat (eindred.), <i>Gloria Parendi. Dagboeken van Willem Frederik, stadhouder van Friesland, Groningen en Drenthe 1643-1649, 1651-1654</i> (Den Haag 1995)
GS	Gedeputeerde Staten van Friesland
HCL	Historisch Centrum Leeuwarden
HPB	Verzameling handschriften, afkomstig van de Provinciale Bibliotheek
JN	Journal van de Raad van State 1637-1638, NA, ARS, inv.nr. 55
KHA	Koninklijk Huisarchief, Den Haag
LIA	Archief Liauckamastate te Sexbierum
LSA	Landeshauptarchiv Sachsen-Anhalt, Abteilung Dessau
NA	Nationaal Archief, Den Haag
NNBW	P.C. Molhuysen, F.H. Kossmann en P.J. Blok (ed.), <i>Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek</i> (10 dln.; Leiden 1911-1937).
PNH	<i>Particuliere Notulen van de vergaderingen der Staten van Holland 1620-1640 door N. Stellingwerff en S. Schot</i> , E.C.M. Huysman, J.W. Veenendaal-Barth e.a. (ed.) RGP, grote serie nrs. 200, 206, 217, 228, 245 en 249 (6 dln.; Den Haag 1987-2002)
res.	resolutie(s)

RGs	O. Hellinga (ed.), <i>Resoluties en andere stukken van Gedeputeerde Staten van Friesland</i> (1579) 1580-1601 (1608), <i>regesten en indices</i> (3 dln.; Ljouwert 1992)
RS	Raad van State der Verenigde Nederlanden
RSF	O. Hellinga (ed.), <i>Resoluties van de Staten van Friesland</i> (1580-1601). <i>Regesten en indices</i> (Leeuwarden 1992)
RSG	N. Japikse en H.H.P. Rijperman (ed.), <i>Resolutiën der Staten Generaal van 1576 tot 1609</i> (14 dln.; 's-Gravenhage 1915-1970)
SCH	Archief familie Thoe Schwartzenberg en Hohenlansberg
SF	Staten van Friesland
SFA	M. de Haan Hettema en A. van Halmael, <i>Stamboek van den Frieschen, vroegeren en lateren, adel</i> (2 dln.; Leeuwarden 1846)
SG	Staten-Generaal der Verenigde Nederlanden
SHA	Stadhouderlijk archief
SIL	J.C. Singels, <i>Inventaris van het oud-archief der stad Leeuwarden</i> (Leeuwarden 1893)
SMI	Archief familie Van Sminia
SSO	L. van Aitzema, <i>Saken van Staet en Oorlogh in, ende omtrent de Vereenigde Nederlanden</i> (7 dln.; 's-Gravenhage 1669-1671)
TJA	Archief Tjaardastate te Rinsumageest
TR	Tresoar, Leeuwarden
VFG	Verzameling Fries Genootschap
VSG	Verzameling S.A. Gabbema

Herkomst van de illustraties

Collectie auteur: 15 (225)

Faber, J.A., *Drie eeuwen* II, 609: 1 (47)

Fries Museum, Leeuwarden: 2 (57), 6 (101), 7 (106), 9 (144), 11 (187), 14 (210-214), 19 (321), 21-23 (384, 391 en 401)

Historisch Centrum Leeuwarden: 3 (77)

Oortgijsen, Signe-Sanne: 4 (79)

Rijksmuseum, Amsterdam: 5 (93), 8 (130), 10 (175), 13 (204)

Tresoar, Leeuwarden: 12 (194), 16 (239), 17 (240), 20 (345)

Van der Capellen, *Gedenkschriften*; collectie auteur: 18 (289)

Geraadpleegde gedrukte bronnen en literatuur

- Aa, A.J. van der, *Biographisch woordenboek der Nederlanden* (21 dln.; Haarlem 1852-1878).
- Abma, G., *Ljouwerteradiel. De voortreffelijkste voorstemmaende ende meest contribuerende grietenije van Oostergoo* (Leeuwarden 1984).
- Aen de Edele Moghende Heeren Staten van Frieslandt (s.l. 1655).
- Aitzema, L. van, *Saken van Staet en Oorlogh in, ende omtrent de Vereenigde Nederlanden* (7 dln.; 's-Gravenhage 1669-1671).
- Album studiosorum academiae Franekerensis* (1585-1811, 1816-1844), S.J. Fockema Andreae en Th.J. Meijer (ed.) (Franeker 1968).
- Algra, H., 'In de Republiek', in: J.J. Kalma, J.J. Spahr van der Hoek en K. de Vries, *Geschiedenis van Friesland* (Leeuwarden 1968) 303-339.
- Algra, N.E., 'Bestuurshervormingen', in: J.J. Kalma en K. de Vries (red.), *Friesland in het rampjaar 1672. It jier fan de miste kânsen* (Leeuwarden 1972) 103-115.
- Algra, N.E., *Ein. Enkele rechtshistorische aspecten van de grondeigendom in Westerlauwers Friesland* (Groningen 1966).
- Algra, N.E., *Zeventien keuren en vierentwintig landrechten* (tweede druk, Doorn 1991).
- Almanach der Griets-luyden van de Seven-Wolden in Frieslandt, mitsgaders derselver Resolutien ende Contracten streckende tot exclusie van alle andere goede Ingesetenen in 't voorschreven goë, gedrukt nae de geschreven copya* (z.pl. en z.j. [na 1665]).
- Andreae, A.J., 'Friesland bij den Vrede van Munster', *De Vrije Fries* 19 (1900), 435-474.
- Andreae, A.J., *Nalezing op de nieuwe naamlijst van grietmannen van jhr. mr. H. Baerdt van Sminia* (Leeuwarden 1893).
- Apeldoorn, L.J. van, *De kerkelijke goederen in Friesland. Beschrijving van de ontwikkeling van het recht omtrent de kerkelijke goederen in Friesland tot 1795* (2 dln.; Leeuwarden 1915).
- Arend, J.P., O. van Rees en W.G. Brill, *Algemeene geschiedenis des Vaderlands* III-2, III-3, III-4 en III-5 (Amsterdam 1857, 1860, 1868 en 1874).
- Baardt, Petrus, *Voornaemster Helden-Daden ende Lijck-Bestedinghs Eer-Gedicht; Over het on-rijp ende droevich Overlijden Van den Doorluchtigen, Hooch- ende Wel-Gebooren Heere, Sijnder Excellentie Hoochlofflijcker Gedachtenisse, Henrich, Grave toe Nassauw ...* (Amsterdam 1641).
- Bakker, G., 'De Warkumer magistraetsbistelling yn de jierren 1635 en 1637', yn: G. Bakker (red.), *De sted Warkum* (Boalsert 1967) 15-21.
- Baks, P., 'Saksische heerschappij in Friesland, 1498-1515: dynastieke doelstellingen en politieke realiteit', in: J. Frieswijk e.a. (red.), *Fryslân, staat en macht*, 85-106.
- Baks, P., '1499-1515: 'gesteld in Freslant dar man hof ende stat onderhouden sal', in: Vries e.a., *De Heeren van den Raede*, 17-46.

- Baks, P., O. Vries en P. Nieuwland, 'Biografieën', in: Vries e.a., *De Heeren van den Raede*, 179-419.
- Bartstra, J.S., *Vlootherstel en legeraugmentatie 1770-1780* (Assen 1952).
- Bergsma, W., 'Dirck Jansz. syn *Memorijen*', in: W. Bergsma, J. Frieswijk en J.A. Mol (red.), *Bydragen ta Pleatslike Skiednis IV* (1996) 57-78.
- Bergsma, W., *Tussen Gideonsbende en publieke kerk. Een studie over het gereformeerd protestantisme in Friesland, 1580-1650* (Hilversum-Leeuwarden 1999).
- Bergsma, W., 'Willem Lodewijk en het Leeuwarder hofleven', *It Beaken* 60 (1998) 191-256.
- De beroerten in de Vereenigde Nederlanden van den jaare 1300 tot op den tegenwoordigen tijd, geschetst ter waarschuwing van derzelver tegenwoordige burgers en leden van regeering* (12 dln.; Amsterdam-Harlingen 1787-1789).
- Bieleman, J., *Boeren in Nederland. Geschiedenis van de landbouw 1500-2000* (Amsterdam 2008).
- Blockmans, W., 'Beheersen en overtuigen. Reflecties bij nieuwe visies op staatsvorming', *Tijdschrift voor Sociale Geschiedenis* 16 (1990) 18-30.
- Blockmans, W., 'Van private naar publieke macht in de vijftiende en zestiende eeuw', in: J. Frieswijk e.a. (red.), *Fryslân, staat en macht*, 11-25.
- Blok, P.J., *Frederik Hendrik, prins van Oranje* (Amsterdam 1924).
- Blok, P.J., *Geschiedenis van het Nederlandsche volk IV* (Groningen 1899).
- Boeles, W.B.S., *Frieslands Hoogeschool en het Rijks Athenaeum te Franeker* (2 dln.; Leeuwarden 1878-1889).
- Boerma, E.J., 'Een dienstreis naar Friesland in 1655', in: Waterbolk, *Proeven*, 113-125.
- Bonney, Richard (ed.), *Economic Systems and State Finance. The Origins of the Modern State in Europe*, Theme B (Oxford 1995).
- Boomsma, C., "'Een werck van factie en staetsucht". Factiestrijd in Leeuwarden tussen 1644 en 1647', *Leeuwarder Historische Reeks V* (1995), 7-38.
- Breuker, Ph.H., 'Calvinisten tussen overheid en kerk', in: S. Groenveld, J.J. Huizinga en Y.B. Kuiper (red.), *Nassau uit de schaduw van Oranje* (Franeker 2003) 89-97.
- Breuker, Ph.H., *Friese cultuur in de jonge Republiek. Een historisch interpretatiekader* (Leeuwarden 1991).
- Breuker, Ph.H., 'Nogmaals over de positie van de Gereformeerde Kerk in Friesland rond het midden van de zeventiende eeuw', *Documentatieblad Nadere Reformatie* 25 (2001) 39-42.
- Breuker, Ph.H., 'Over de Nadere Reformatie in Friesland', *Documentatieblad Nadere Reformatie* 25 (2001) 19-38.
- Breuker, Ph.H., 'De vestiging van een politiek betrekkelijk onafhankelijk stadhouderschap in Friesland (1657-1672)', *It Beaken* 60 (1998) 269-292.
- Breuker, Ph.H., *It wurk fan Gysbert Japix* (2 dln.; Leeuwarden 1989).
- Breuker, Ph.H., en A. Janse, 'Beelden', in: Breuker en Janse (red.), *Negen eeuwen*, 9-66.
- Breuker, Ph.H., en A. Janse (red.), *Negen eeuwen Friesland-Holland. Geschiedenis van een haat-liefdeverhouding* (Leeuwarden-Zutphen 1997).
- Breuker, Ph.H., D.A. Tamminga, A. Bosch en J. Popkema, *Gysbert Japix. Een keuze uit zijn werk* (Bolsward-Leeuwarden 2003).
- 'Brief van de Staten van Friesland aan die van Utrecht, 1635', *Kroniek van het Historisch Genootschap, gevestigd te Utrecht* 23 (1867) 479-485.
- Brieven, geschreven ende gewisselt tusschen den Heer Johan de Witt, raedt-pensionaris en groot-segelbewaerder van Hollandt en West-Vrieslant; ende de gevolmaghtigden van den Staedt der Vereenighde Nederlanden, so in Vrancryck, Engelandt, Sweden, Denemarcken, Poolen, enz. beginnende met den jaere 1652, tot het jaer 1669* (6 dln., Den Haag 1723-1727).
- Broos, B., 'Saskia Uylenburgh. Friese jongedochter, Rembrandts bruid', *Fryslân* 9-2 (juni 2003) 22-29.

- Brouwer, J.H., *Jan Jansz. Starter* (Assen 1940).
- Bruggeman, M., *Nassau en de macht van Oranje. De strijd van de Friese Nassaus voor erkenning van hun rechten, 1702-1747* (Hilversum 2007).
- Brugmans, H. ed., *Correspondentie van Robert Dudley, graaf van Leycester en andere documenten betreffende zijn gouvernement-generaal in de Nederlanden, 1585-1588* (3 dln.; Utrecht 1931).
- Bruin, G. de, 'Het begrip "vaderland" in de pamfletliteratuur ten tijde van de Republiek, 1600-1750', in: Van Sas (red.), *Vaderland*, 143-161.
- Bruin, G. de, *Geheimhouding en verraad. De geheimhouding van staatszaken ten tijde van de Republiek (1600-1750)* ('s-Gravenhage 1991).
- Bruin, G. de, 'Het politiek bestel van de Republiek: een anomalie in het vroegmodern Europa?', *Bijdragen en Mededelingen betreffende de Geschiedenis der Nederlanden* 114 (1999) 16-38.
- Buisman, J., *Duizend jaar weer, wind en water in de Lage Landen*. IV: 1575-1675 (Franeker 2000).
- Buijtenen, M.P. van, *De grietenij Idaarderadeel. Schets van de ontwikkeling van een Fries platelandsbestuur* (Dokkum 1947).
- Capellen, Alexander van der, *Gedenkschriften* (2 dln.; Utrecht 1777-1778).
- Cauwer, P. de, *Tranen van bloed. Het beleg van 's-Hertogenbosch en de oorlog in de Nederlanden, 1629* (Amsterdam 2008).
- Chalmot, J.A. de, *Register der resolutien en placaten van Hun Edel Mogenden de Heeren Staaten van Friesland* (2 dln.; Kampen 1784).
- Copia van den Requeste, gepresenteert aen den Hove van Frieslandt, by de Burgers ende Ingesetenen der Stede Leeuwaarden, om Rekening Bewijs, ende Reliqua te hebben van haer Magistraet, neffens de veelvoudighe opgehaelde Schattinge, ende ander Stadt Incomsten, alles, volgens de bevelinge ende uytschryvinge, daer te beneffens van de E. Heeren gedeputeerde deser Landtschappe, aen de voorsz. Magistraet ghedaen. s.l. (1626).*
- Cornelissen, J.D.M., 'Rembrandt – De eendracht van het land. Een historische studie', in: J.D.M. Cornelissen, *De eendracht van het land. Cultuurhistorische studies over Nederland in de zestiende en zeventiende eeuw* (Amsterdam 1987) 177-206.
- Cuipers, D.J., *Bijdragen voor de rechtsgeschiedenis van de gemeene dorps-gronden in Oostergo* ('s-Gravenhage 1949).
- Cuperus, S., *Kerkelijk leven der Hervormden in Friesland tijdens de Republiek* (2 dln.; Leeuwarden 1916-1920).
- Das, G., 'Een Friese familie in de zeventiende eeuw', *De Vrije Fries* 27 (1924) 81-119.
- Davids, K. en J. Lucassen (ed.), *A miracle mirrored. The Dutch Republic in European Perspective* (Cambridge 1995).
- De politycke kuyper onses tydts; ofte Sin-rijck Tractaet, Handelende, (door in-voeringe eenes sprekenden Vaders) van het Ambacht der huydendaegsche Kuypery* (Leeuwarden 1647 en 1710).
- Dekker, R., *Holland in beroering. Oproeren in de 17de en 18de eeuw* (Baarn 1982).
- Dekker, T.W. en C. Nielsen, *Kasteel, kerken, kloosters ... Kerkgeschiedenis van Harlingen en Midlum* (Harlingen 1984).
- Deursen, A.Th. van, 'Cultuur in het isolement', in: W.J. Formsma e.a. (red.), *Historie van Groningen Stad en Land* (Groningen 1981²) 389-422.
- Deursen, A.Th. van, *De hartslag van het leven. Studies over de Republiek der Verenigde Nederlanden* (Amsterdam 1996).
- Deursen, A.Th. van, *De last van veel geluk. De geschiedenis van Nederland 1555-1702* (Amsterdam 2004).
- Deursen, A.Th. van, *Maurits van Nassau. De winnaar die faalde* (Amsterdam 2000).

- Deursen, A.Th. van, 'De plaats van de noordelijke gewesten in de Republiek', in: K. van Berkel e.a. (red.), *Nederland en het Noorden. Opstellen aangeboden aan prof.dr. M.G. Buist ter gelegenheid van zijn afscheid...* (Assen-Maastricht 1991) 19-26.
- Deursen, A.Th. van, 'De plaats van het gewest Friesland in de Republiek', in: J. Frieswijk e.a. (red.), *Fryslân, staat en macht*, 218-231.
- Deursen, A.Th. van, 'De Raad van State en de Generaliteit (1590-1606)', *Bijdragen tot de Geschiedenis der Nederlanden* 19 (1964-1965) 1-48; ook in: Van Deursen, *Hartslag*, 322-352.
- Deursen, A.Th. van, 'De Raad van State onder de Republiek van 1588-1795', in: *Raad van State 450 jaar* ('s-Gravenhage 1981) 47-91.
- Deursen, A.Th. van, 'De Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden (1588-1780)', in: Van Deursen, *Hartslag*, 13-87.
- Deursen, A.Th. van, 'Staat van Oorlog en Generale Petitie in de jonge Republiek', *Bijdragen en Mededelingen betreffende de Geschiedenis der Nederlanden* 91 (1976) 44-55; ook in: Van Deursen, *Hartslag*, 353-361.
- Deursen, A.Th. van, 'Staatsinstellingen in de Noordelijke Nederlanden 1579-1780', in: *Algemene Geschiedenis der Nederlanden V* (Haarlem 1980) 350-387.
- Deursen, A.Th. van, 'Tussen eenheid en zelfstandigheid. De toepassing van de Unie als fundamentele wet', in: S. Groenveld en H.L.Ph. Leeuwenberg (red.), *De Unie van Utrecht. Wor-ding en werking van een verbond en een verbondsacte* (Den Haag 1979) 136-154; ook in: Van Deursen, *Hartslag*, 307-321.
- Deursen, A.Th. van, J.G. Smit en J. Roelevink (ed.), *Resolutiën der Staten-Generaal. Nieuwe reeks, 1610-1670* (7 dln.; 's-Gravenhage 1971-1994).
- Ditzhuyzen, R.E. van, Oranje-Nassau. *Een biografisch woordenboek* (Haarlem 1992).
- Doleancens, *By de Ingesetenen van Vrieslant inghebracht, over de Abusen inden Staet van Re-gieringhe ingheslopen, met de Reformatie, Resolutie, ende Approbatie van dien by E.E. Mog. Heeren Staten der selver Provincie daer op ghenomen* (Harlingen 1627; herdrukt bij Kalma, *Men meldt ons*, 41-71).
- 'Doleantien over misbruiken in de Regeering van Friesland, 1627', *Kroniek van het Historisch Genootschap, gevestigd te Utrecht* 23 (1867) 423-448.
- Dormans, E.H.M., *Het tekort. Staatsschuld in de tijd der Republiek* (Amsterdam 1991).
- Drielsma, H.A., *Grondbezit en mutatierechten in het oude Friesland* (Leeuwarden 1974).
- Eekhoff, W., 'Geschiedenis van de zamenstelling en uitgave van het Groot Plakkaat- en Charterboek van Friesland, benevens Levensschetsen van de bewerkers G.F. Baron thoe Schwartz-zenberg, Dr. Nicolaas Tholen en Mr. J.F.M. Herbell, met nog twee Bijvoegselen', *De Vrije Fries* 7 (1856) 324-361.
- Eekhoff, W., *Geschiedkundige beschrijving van Leeuwarden* (2 dln.; Leeuwarden 1846).
- Emmius, U., *Willem Lodewijk, graaf van Nassau (1560-1620) Stadhouders van Friesland, Groningen en Drenthe*, vert. P. Schoonbeeg (Hilversum 1994).
- Encyclopedie van Friesland*, J.H. Brouwer, J.J. Kalma, W. Kok, M. Wiegiersma (ed.) (Amsterdam/Brussel 1958).
- Engels, M.H.H., *Hof van Friesland: raadsheren 1578-1795; Franeker Academie: curatoren 1586-1795* (Leeuwarden 1984).
- Internet: <http://home.wanadoo.nl/mpaginae/RdshCrtr/RenC.htm>
- Naamlijst van Gedeputeerde Staten van Friesland, 1577-1795* (Leeuwarden 1977). Internet: <http://home.wanadoo.nl/mpaginae/GS/naaml.htm>
- Volmachten ten Landsdage of Staten van Friesland: naamlijst 1580-1700* (Leeuwarden 2008). Internet: <http://home.wanadoo.nl/mpaginae/Staten/volmachten.htm>
- Ent, L. van der en V. Enthoven, *Gewestelijke financiën ten tijde van de Republiek der Verenigde Nederlanden. Deel III Groningen (1594-1795)*. (Den Haag 2001).

- Faber, J.A., *Drie eeuwen Friesland. Economische en sociale ontwikkelingen van 1500 tot 1800* (2 dln.; Leeuwarden 1973).
- Faber, J.A., 'De oligarchisering van Friesland in de tweede helft van de 17de eeuw', in: A.A.G. Bijdragen 15 (1970) 39-64 en P.A.M. Geurts en F.A.M. Messing (red.), *Economische ontwikkeling en sociale emancipatie I* (Den Haag 1977) 140-165.
- Faber, S., 'Bij gebrek aan bekwame mannen'. *Regenten in het Noorden. Een comparatief onderzoek naar de toegankelijkheid van de stadsbesturen van Appingedam, Sloten en Stavoren (1700-1750)*. Doctoraalscriptie Economische en sociale geschiedenis Rijksuniversiteit Groningen (Groningen 2005).
- Feenstra, H., *Adel in de Ommelanden. Hoofdelingen, jonkers en eigenerfden van de late middeleeuwen tot de negentiende eeuw* (Groningen 1988).
- Feenstra, H., en H.H. Oudman, *Een vergeten plattelandselite. Eigenerfden in het Groninger Westerkwartier van de vijftiende tot de zeventiende eeuw* (Leeuwarden 2004).
- Ferwerda, A. en J. Kok, *Nederlandsch geslacht-, stam- en wapenboek* (2 dln.; Amsterdam 1785).
- Fockema Andreae, S.J., 'Hugo de Groot en de Friesche gewesten', *De Gids* 108 (1944) III, 32-47.
- Fockema Andreae, S.J., *De Nederlandse staat onder de Republiek*. Verhandelingen der Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, afd. Letterkunde, nieuwe reeks dl. 68 nr. 3 (Amsterdam 1973¹).
- Fockema Andreae, S.J., 'Staats- en rechtsleven onder de Republiek', in: *Algemene Geschiedenis der Nederlanden* VI (Utrecht-Antwerpen 1953) 61-88.
- Formsma, W.J., 'Beklemrecht en landbouw. Een agronomisch-historische studie over het beklemrecht in Groningen, in vergelijking met ontwikkelingen elders', in: *Historia Agriculturae XIII* (Groningen 1981) 7-135.
- Formsma, W.J., 'Jonkers en boeren op de Ommelander landdag in de eerste helft der achttiende eeuw', *Groninger volksalmanak* 1974-1975, 66-90; ook in: W.J. Formsma, *Geschiedenis tussen Eems en Lauwers*. Groninger Historische Reeks 4 (Assen/Maastricht 1988) 115-141.
- Formsma, W.J., 'Staatsinstellingen', in: W.J. Formsma e.a. (red.), *Historie van Groningen Stad en Land* (Groningen 1981²) 277-292.
- Frieswijk, J., A.H. Huussen jr., Y.B. Kuiper en J.A. Mol (red.), *Fryslân, staat en macht 1450-1650. Bijdragen aan het historisch congres te Leeuwarden van 3 tot 5 juni 1998* (Hilversum-Leeuwarden 1999).
- Frieswijk, J., en M. Spies, *1650. Bevochten eendracht*. Nederlandse cultuur in Europese context 1 (Den Haag 1999).
- Fritschy, W., 'The Efficiency of Taxation in Holland', in: O. Gelderblom. ed., *The Political Economy of the Dutch Republic* (Farnham 2009) 55-84.
- Fritschy, W., 'A 'financial' revolution' reconsidered: public finance in Holland during the Dutch Revolt, 1568-1648', *Economic History Review* 56 (2003) 57-89.
- Fritschy, W., *Gewestelijke financiën ten tijde van de Republiek der Verenigde Nederlanden. Deel I Overijssel (1604-1795)* (Den Haag 1996).
- Fritschy, W., *De patriotten en de financiën van de Bataafse Republiek. Hollands krediet en de smalle marges voor een nieuw beleid (1795-1801)* ('s-Gravenhage 1988).
- Fruin, R., 'De correspondentiën van regenten in de Republiek', in: R. Fruin, *Verspreide geschriften* IX ('s-Gravenhage 1904) 184-202.
- Fruin, R., *Geschiedenis der staatsinstellingen in Nederland tot den val der Republiek*, H.T. Colenbrander (ed.) ('s-Gravenhage 1922³).
- Fruin, R., 'Motley's geschiedenis der Vereenigde Nederlanden', in: R. Fruin, *Verspreide geschriften* III ('s-Gravenhage 1901) 118-224.

- Fruin, R., G.W. Kernkamp en N. Japikse (ed.), *Brieven van Johan de Witt* (4 dln.; Amsterdam 1906-1913).
- Gabriëls, A.J.C.M., *De heren als dienaren en de dienaar als heer. Het stadhoudelijk stelsel in de tweede helft van de achttiende eeuw* ('s-Gravenhage 1990).
- Gabriëls, A.J.C.M., 'Patrizier und Regenten: Städtische Eliten in den nördlichen Niederlanden 1500-1850', in: H. Schilling en H. Diederiks (red.), *Bürgerliche Eliten in den Niederlanden und Nordwestdeutschland. Studien zur Sozialgeschichte des europäischen Bürgertums im Mittelalter und in der Neuzeit* (Keulen/Wenen 1985) 37-64.
- Gabriëls, A.J.C.M., 'Regenten en regering. Enige institutionele en politieke aspecten van stedelijk bestuur binnen en buiten de provincie Holland', *Bulletin Werkgroep Elites* 5 (1983), 9-13.
- Gelder, H.A. Enno van, *Getemperde vrijheid. Een verhandeling over de verhouding van kerk en staat in de Republiek der Verenigde Nederlanden en de vrijheid van meningsuiting inzake godsdienst, drukpers en onderwijs, gedurende de 17e eeuw* (Groningen 1972).
- Gelder, H.A. Enno van, 'De Nederlandse Opstand (1555-1610): van "vrijheden" naar "oude vrijheid" en de "vrijheid der conscientien"', in: Haitsma Mulier en Velema (red.), *Vrijheid*, 27-52.
- Gelder, H.A. Enno van, *Op zoek naar de Republiek. Politiek denken tijdens de Nederlandse Opstand (1555-1590)*. (Hilversum 1991).
- Gelder, H.A. Enno van, *The Political Thought of the Dutch Revolt, 1555-1590* (Cambridge 1992).
- Gelder, H.A. Enno van, 'Turning Swiss? Discord in the Dutch Debates', in: A. Holenstein, T. Maissen, M. Prak (eds.), *The Republican Alternative. The Netherlands and Switzerland compared* (Amsterdam 2008) 151-169.
- 'Generale middelen in Friesland', *Kroniek van het Historisch Genootschap, gevestigd te Utrecht* 23 (1867) 416-421.
- Gerding, M.A.W., *Vier eeuwen turfwinning. De verveningen in Groningen, Friesland, Drenthe en Overijssel tussen 1550 en 1950* (Wageningen 1995).
- Geyl, P., 'Aitzema, de kroniekschrijver en nieuwsleverancier', in: P. Geyl, *Verzamelde opstellen* (4 dln.; Utrecht/Antwerpen 1978) III, 110-118.
- Gietman, C., 'Eer en geweld in de Oost-Nederlandse adelscultuur (1550-1700)', in: G. Marnef en R. Vermeir (red.), *Adel en macht: politiek, cultuur, economie* (Maastricht 2004) 75-93.
- Gietman, C., *Republiek van adel. Eer in de Oost-Nederlandse adelscultuur (1555-1702)* (Utrecht 2010).
- Gijswijt-Hofstra, M.F., *Wijkplaatsen voor vervolgd. Asielverlening in Culemborg, Vianen, Buren, Leerdam en IJsselstein van de 16de tot eind 18de eeuw* (Dieren 1984).
- Gosses, I.H. en N. Japikse, *Handboek tot de staatkundige geschiedenis van Nederland* (Den Haag 1927).
- Grever, J.H., 'The States of Friesland: Politics and Society during the 1660s', in: *Parliaments, Estates and Representation* 9 (1989) 1-25.
- Groen van Prinsterer, G. (ed.), *Archives ou correspondance inédite de la Maison d'Orange-Nassau. Deuxième série* (5 dln., Utrecht 1857-1861).
- Groenveld, S., *Evidente factiën in den staet. Sociaal-politieke verhoudingen in de 17e-eeuwse Republiek der Verenigde Nederlanden*. Zeven Provinciën Reeks 1 (Hilversum 1990).
- Groenveld, S., 'Frederik Hendrik en zijn entourage. Een politieke levensschets', in: Peter van der Ploeg en Carola Vermeeren, *Vorstelijk Verzameld. De kunstcollectie van Frederik Hendrik en Amalia* (Den Haag-Zwolle 1997) 18-33.
- Groenveld, S., 'Gemengde gevoelens. De relaties tussen Nassaus en Oranjes als stadhouders en kapiteins-generaal', in: S. Groenveld, J.J. Huizinga en Y.B. Kuiper (red.), *Nassau uit de scha-*

- duw van Oranje* (Franeker 2003) 23-43.
- Groenveld, S., 'De institutionele en politieke context', in: J.Th. de Smidt e.a. (red.), *Van Tresorier tot Thesaurier-Generaal. Zes eeuwen financieel beleid in handen van een hoge Nederlandse ambtenaar* (Hilversum 1996) 55-88.
- Groenveld, S., 'De man met de loden schoenen. Een levensschets', in: K. Zandvliet (red.), *Maurits, Prins van Oranje* (Amsterdam/Zwolle 2000) 13-35.
- Groenveld, S., 'Nassau contra Oranje in de 17e-eeuwse Republiek', *Jaarboek Oranje-Nassau museum* 1997, 11-53.
- Groenveld, S., '"Natie" en "patria" bij zestiende-eeuwse Nederlanders', in: N.C.F. van Sas (red.), *Vaderland. Een geschiedenis van de vijftiende eeuw tot 1940* (Amsterdam 1999) 55-81.
- Groenveld, S., *Regeren in de Republiek. Bestuurspraktijken in de 17e-eeuwse Noordelijke Nederlanden: terugblik en perspectief* (Leiden 2006).
- Groenveld, S., *Unie – Bestand – Vrede. Drie fundamentele wetten van de Republiek der Verenigde Nederlanden* (Hilversum 2009).
- Groenveld, S., 'Unie, Religie en Militie. Binnenlandse verhoudingen in de Republiek voor en na de Munsterse vrede', *De zeventiende eeuw* 13 (1997) 67-87.
- Groenveld, S., en H.L.Ph. Leeuwenberg, '"Die originale unie metten acten daarnaer gevolcht"', in: S. Groenveld en H.L.Ph. Leeuwenberg (red.), *De Unie van Utrecht. Wording en werking van een verbond en een verbondsacte* (Den Haag 1979) 5-55.
- Groenveld, S., H.L.Ph. Leeuwenberg, M.E.H.N. Mout en W.M. Zappey, *De Tachtigjarige Oorlog. Opstand en consolidatie in de Nederlanden (ca. 1560-1650)* (Zutphen 2008).
- Grotius, H., *Verantwoordingh van de wettelijke regieringh van Hollandt ende West-Vrieslandt, midtsgaders eenigher nabuyrighe provincien, sulckx die was voor de veranderingh, gevallen in den jare 1618* (Parijs 1622).
- Guibal, C.J., *Democratie en oligarchie in Friesland tijdens de Republiek* (Assen 1934).
- Haak, S.P. en A.J. Veenendaal (ed.), *Johan van Oldenbarnevelt. Bescheiden betreffende zijn staatkundig beleid en zijn familie* (3 dln.; 's-Gravenhage 1934-1967).
- Haitsma Mulier, E.O.G., 'Het begrip 'vaderland' in de Nederlandse geschiedschrijving van de late zestiende eeuw tot de eerste helft van de achttiende', in: Van Sas (red.), *Vaderland*, 163-179.
- Haitsma Mulier, E.O.G., en W.R.E. Velema (red.), *Vrijheid. Een geschiedenis van de vijftiende tot de twintigste eeuw* (Amsterdam 1999).
- Halbertsma, J.H., 'Rinse Posthumus, in leven kerkleeraar onder de hervormde gemeenten van Waaxens en Brantgum', *De Vrije Fries* 9 (1862) 207-269.
- Hallema, A., 'Een dichterlijke levensbeschrijving van de Friese stadhouder Hendrik Casimir I, uit het jaar 1641', in: *Eerebondel ta de tachtichste jierdei fan Dr. G.A. Wumkes* (Bolsward 1950) 38-56.
- Hallema, A., 'De kloosteradministratie van Klaarkamps abdij in haar nadagen', *Archief van de geschiedenis van het aartsbisdom Utrecht* 54 (1930) 305-334.
- Hamel, J.A. van, *De eendracht van het land, 1641. Een schilderij van Rembrandt en een tijdvak* (Amsterdam 1945).
- Hart, M. 't, 'Staatsvorming, sociale relaties en oorlogsfinanciering in de Nederlandse republiek', *Tijdschrift voor sociale geschiedenis* 16 (1990) 61-85.
- Hart, M. 't, 'The Emergence and Consolidation of the "Tax State". II. The Seventeenth Century', in: R. Bonney, *Economic Systems and State Finance*, 281-293.
- Hart, M. 't, 'Tussen kapitaal en belastingmonopolie. Interne grenzen aan staatsvorming in Nederland, 1580-1850', in: H. Flap en M.H.D. van Leeuwen (red.), *Op lange termijn. Verklaringen van trends in de geschiedenis van samenlevingen* (Hilversum 1994), 129-146.
- Hart, M. 't, *The making of a bourgeois state. War, politics and finance during the Dutch revolt* (Manchester-New York 1993).

- Hart, M. 't, 'Town en country in the Dutch Republic, 1550-1800', in: S.R. Epstein (ed.), *Town and Country in Europe, 1300-1800* (Cambridge 2001) 80-105.
- Hart, M. 't, 'The Dutch Republic: the urban impact upon politics', in: K. Davids en J. Lucassen, *A Miracle Mirrored*, 57-98.
- Heijden, W. van der, *Verhaal van de verrigtingen der Jezuiten in Friesland*, H. Amersfoordt en U.A. Evertsz (ed.) (Leeuwarden 1842).
- Hellinga, O., '1598, een roerig jaar in een oproerige eeuw', *Leeuwarder Courant* 14 mei 1998, bijlage 'Fryslân 500', 17.
- Hellinga, O., 'Fryske frijheid en de Nederlânske Opstân. Karel Roorda, Doecke Martena en in ûnbekend dichter', *Fryslân* 4 (1998) 1, 35-36.
- Hellinga, O., 'Hessel Aysma en de Opstand in Friesland, 1577-1587', in: J. Frieswijk e.a. (red.), *Fryslân, staat en macht*, 126-139.
- Hellinga, O., *Leven en werk van de Friese jurist, diplomaat en politicus Hessel Aysma (1527/1528-1592)* (ongepubliceerde doctoraalscriptie Rijksuniversiteit Groningen, 1993).
- Hellinga, O., 'It register fan Feicke Tetmans (±1537-1601). Frysk politikus en grytman fan Utingeradiel', *De Vrije Fries* 77 (1997) 125-138.
- Hellinga, O. (ed.), *Resoluties en andere stukken van Gedeputeerde Staten van Friesland (1579) 1580-1601 (1608), regesten en indices* (3 dln.; Ljouwert 1992).
- Hellinga, O. (ed.), *Resoluties van de Staten van Friesland (1580-1601). Regesten en indices* (Leeuwarden 1992).
- Hellinga, O., 'Sybout Aysma (Bitgum 1550-Londen 1617/18). Geus, ûntfanger en politikus', *It Beaken* 59 (1997) 92-107.
- Hempenius-Van Dijk, B.S., '1578-1795: "tot 's lands dienst en bevordering van rechts saken"', in: Vries e.a., *De Heeren van den Raede*, 109-177.
- Heringa, J., 'Zelfstandig gewest in de Republiek, 1603-1748', in: J. Heringa e.a. red., *Geschiedenis van Drenthe* (Meppel-Amsterdam 1985), 373-442.
- Hettema, M. de Haan en A. van Halmael, *Stamboek van den Frieschen, vroegeren en lateren, adel* (2 dln.; Leeuwarden 1846).
- Hoekstra, F., 'Wybrand de Geest, schilder van 'Asch en Stof'. Over de staatsieportretten van de graven van Nassau', *De Vrije Fries* 77 (1997) 115-124.
- Hovy, J., 'Institutioneel onvermogen in de 18de eeuw', in: *Algemene Geschiedenis der Nederlanden* IX (Haarlem 1980) 126-138.
- Huber, U., *Heedensdaegse rechts-geleertheit, soo elders, als in Frieslandt gebruikelijk. Derde druk, vermeerderd met veele nieuwe gewijsde saken, ende hervormt in gevolge van de nieuwe 's Lands Ordonnantie der selver Provincie*. Amsterdam 1726.
- [Huber, U.], *Spiegel der Doleantie en Reformatie, Nae den tegenwoordigen toestand des Vaderlands* ('Vredenburg' 1672; herdrukt bij De Vries, 'De Spiegel').
- Huussen, A.H., *Veroordeeld in Friesland. Criminaliteitsbestrijding in de eeuw der Verlichting* (Leeuwarden 1994).
- Huygens, Constantijn, *Briefwisseling (1608-1687)*, J.A. Worp (ed.) (6 dln.; Den Haag 1911-1917).
- Israel, J.I., *De republiek, 1477-1806* (2 dln.; Franeker 1996).
- Janssen, G.H., *Creaturen van de macht. Cliëntelisme bij Willem Frederik van Nassau (1613-1664)* (Amsterdam 2005).
- Janssen, G.H., 'Het stadhouderschap van Willem Frederik in de Noordelijke gewesten', in: S. Groenveld, J.J. Huizinga en Y.B. Kuiper (red.), *Nassau uit de schaduw van Oranje* (Franeker 2003) 45-55.
- Japikse, N. en H.H.P. Rijperman (ed.), *Resolutiën der Staten Generaal van 1576 tot 1609* (14 dln.; 's-Gravenhage 1915-1970).

- Jensma, G. e.a., 'Vijf eeuwen J.J. Kalma', *De Vrije Fries* 87 (2007) 91-120.
- Jong, J. de, *Een deftig bestaan. Het dagelijks leven van regenten in de 17de en 18de eeuw* (Utrecht/Antwerpen 1987).
- Jong, M.A.G. de, 'Dutch public finance during the Eighty Years War: the case of the province of Zeeland, 1585-1621', in: M. van der Hoeven (ed.), *Exercise of Arms. Warfare in the Netherlands, 1568-1648* (Leiden 1997) 133-152.
- Jong, S.P. de, J.A. Schuur en P.M. Peucker, *Inventaris van de archieven van gewestelijke bestuursinstellingen van Friesland 1580-1795*. Inventarissen van gewestelijke bestuursinstellingen van Friesland 1498-1961, deel 3 (Leeuwarden 1998).
- Journal van Anthonis Duyck, advocaat-fiscaal van den Raad van State (1591-1602)*, L. Mulder (ed.) (3 dln.; 's-Gravenhage/Arnhem, 1862-1866).
- Kalma, J.J. (ed.), *Een kerk in opbouw. Classisboek Bolsward-Workum 1600-1633* (Leeuwarden 1981).
- Kalma, J.J. ed., *Een kerk in opbouw. Classisboek Franeker 1636-1658* (Leeuwarden 1983).
- Kalma, J.J. ed., *Een kerk in opbouw. Classisboek Sneek 1583-1624* (Leeuwarden 1978).
- Kalma, J.J. ed., *Een kerk onder toezicht. Friese synodeverslagen 1621-1650* (Leeuwarden 1987).
- Kalma, J.J. ed., *Een kerk onder toezicht. Friese synodeverslagen 1651-1675* (Leeuwarden 1990).
- Kalma, J.J. "Liefhebbers der gereformeerde religie": randkerkelijken of grondbezitters?', *De Vrije Fries* 70 (1990) 61-74.
- Kalma, J.J. *Men meldt ons uit Friesland. Een aantal zeventiende-eeuwse geschriften die opzien baarden met een lijst van 17de-eeuwse kleine Friese gelegenheidsgeschriften* (Leeuwarden 1973).
- Kalma, J.J. 'It rampjier en de dûmnys', in: Kalma, J.J. en K. de Vries (red.), *Friesland in het rampjaar 1672. It jier fan de miste kânsen* (Leeuwarden 1972) 144-174.
- Kalma, J.J. J.J. Spahr van der Hoek en K. de Vries (red.), *Geschiedenis van Friesland* (Leeuwarden 1968).
- Kernkamp, G.W., *Prins Willem II, 1626-1650* (Rotterdam 1977).
- Kist, M., 'Centraal gezag en Friese Vrijheid: Jancko Douwama's strijd voor de Friese autonomie', in: J. Frieswijk e.a. (red.), *Fryslân, staat en macht*, 107-125.
- Kist, M., en H. Wind (ed.), *Een man van eer. Bloemlezing uit 'Jancko Douwama's Geschriften'* (Hilversum 2003).
- Kleijn, A.A., *De stadhouders van Friesland uit het Huis van Nassau* (Nijkerk 1904).
- Knibbe, M., *Lokkich Fryslân. Een studie naar de ontwikkeling van de productiviteit van de Friese landbouw, 1505-1830*. *Historia agriculturae* 38 (Groningen 2006).
- Knottnerus, O.S., 'De kleistreken: van historisch kernlandschap naar randgebied', in: H. Elerie, W. Foorthuis en K. Siderius (red.), *Grenzeloos. De identiteit van het landschap in de Eems Dollard Regio* (Groningen 1993).
- Kok, D.W. en O. Hellinga (ed.), *Diarium Furmerii. Dagboek van Bernardus Gerbrandi Furmerius, 1603-1615. Landschiedschrijver van Friesland* (Leeuwarden 2006).
- Kok, J., *Vaderlandsch woordenboek* (38 dln; Amsterdam 1785-1799).
- Koopmans, J.W., 'Friesland en Holland: samen of apart in opstand?', in: Breuker en Janse (red.), *Negen eeuwen*, 142-147.
- Kooijmans, L., 'Hoe Willem Frederik stadhouder van Friesland werd', in: J. Frieswijk e.a. (red.), *Fryslân, staat en macht*, 205-217.
- Kooijmans, L., *Liefde in opdracht. Het hofleven van Willem Frederik van Nassau* (Amsterdam 2000).
- Kooijmans, L., *Onder regenten. De elite in een Hollandse stad*. Hoorn 1700-1780 (Amsterdam 1985).
- Kort en zaakelyk rapport van de commissie tot de floreenen* (s.l., 1764)

- Kossmann, E.H., 'Volkssoevereiniteit aan het begin van het Nederlandse Ancien Régime', in: E.H. Kossmann, *Politieke theorie en geschiedenis. Verspreide opstellen en voordrachten* (Amsterdam 1987) 59-92.
- Kramer, G., 'Het leven van Doecke van Martena (1530-1605)', *De Vrije Fries* 37 (1943) 105-157.
- Kramer, G., *Het leven van Mr. Karel Roorda. Leven en streven van de strijder voor de vrijheid van Friesland en voor de vrijheid van godsdienst* (Assen 1951).
- Kuiken, K., 'Harlinger en Bildtse doopsgezinden. Kettingmigratie en elitevorming in Friesland omstreeks 1600', *De Vrije Fries* 83 (2003) 9-46.
- Kuiper, Y., 'Profijt, eer en reputatie. Friese adel en politieke cultuur in het tweede kwart van de zeventiende eeuw', in: J. Frieswijk e.a. (red.), *Fryslân, staat en macht, 173-204*.
- Leendertz, P., 'Hoofd landeigenaar in Friesland', *De Vrije Fries* 29 (1929) 61-72.
- Lem, A. van der, 'Het nationale epos. Geschiedenis in één greep', in: J. Tollebeek, T. Verschaffel en L.H.M. Wessels (red.), *De palimpsest. Geschiedschrijving in de Nederlanden 1500-2000* (2 dln.; Hilversum 2002) 177-196.
- Lokin, J.H.A., C.J.H. Jansen en F. Brandsma, *Het Rooms-Friese recht. De civiele rechtspraktijk van het Hof van Friesland in de 17e en 18e eeuw* (Hilversum/Leeuwarden 1999).
- Mennink, D.J., 'Kwarto- of folio-uitgave?', in: Waterbolk, *Proeven*, 12-19.
- Meulen, W.W. van der, *Coert Lambertus van Beijma. Een bijdrage tot de kennis van Friesland's geschiedenis tijdens den Patriottentijd* (Leeuwarden 1894).
- Mol, J.A., *De Friese huizen van de Duitse Orde. Nes, Steenkerk en Schoten en hun plaats in het middeleeuwse Friese kloosterlandschap* (Leeuwarden 1991).
- Mol, J.A., 'Graaf Willem IV, de Hollands-Friese oorlog van 1344/1345 en de Friese kloosters', in: Breuker en Janse (red.), *Negen eeuwen*, 94-108.
- Mol, J.A., 'De kloostergoederen in Friesland na de Reformatie', *Signum. Tijdschrift van de contactgroep voor sociaal-economische en institutioneel-juridische geschiedenis van geestelijke en kerkelijke instellingen in de Nederlanden in de Middeleeuwen* 16 (2004) 87-98.
- Mol, J.A., en P.N. Noomen, *Prekadastrale atlas fan Fryslan. De pleatsen fan 1700 en 1640 neffens de floreen- en stimkohieren. Diel I – Barradiel en Harns* (Ljouwert 1988).
- Molen, S.J. van der, 'Het gemaal in Friesland. Een bijdrage tot de Friese molengeschiedenis', *De Vrije Fries* 42 (1955) 93-106.
- Molhuysen, P.C., F.H. Kossmann en P.J. Blok (ed.), *Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek* (10 dln.; Leiden 1911-1937).
- Molhuysen, P.C., B.L. Meulenbroek, P.P. Witkam, H.J.M. Nellen en C.M. Ridderikhoff (ed.), *Briefwisseling van Hugo Grotius* (17 dln.; 's-Gravenhage 1928-2001).
- Mout, M.H.E.N. ed., *Plakkaat van verlatinge* (Groningen 2006).
- Nienes, A.P. van en M. Bruggeman, *Archieven van de Friese stadhouders. Inventarissen van de archieven van de Friese stadhouders van Willem Lodewijk tot en met Willem V, 1584-1795* (Hilversum, Den Haag en Leeuwarden, 2002).
- Nieuwland, P., 'Kertiersteat fan Pieter Nieuwland', *Genealogysk Jierboekje* (1987), 71.
- Nieuwland, P., en J.A. Mol (ed.), 'Rekken fan de kleasteropkomsten yn Fryslân oer it boekjier 1606/1607, opmakke troch Joannes Henrici [Rhala]', yn: P.L.G. van der Meer e.a. (ed.), *Administrative en fiskale boarnen oangeande Fryslân yn de ier-moderne tiid* (Leeuwarden 1993), 35-153.
- Nijboer, H., 'Het openen en sluiten van de markt. De economische ontwikkeling van vroegmodern Leeuwarden', in: R. Kunst e.a. (red.), *Leeuwarden 750-2000. Hoofdstad van Friesland* (Franeker 1999) 159-183.
- Nijboer, H., 'De Slaande Ingel gie om de Aldehou. Eat oer de pest yn Ljouwert', *De Vrije Fries* 75 (1995) 61-78.
- Nijenhuis, I.J.A., e.a. (ed.), *Besluiten Staten-Generaal 1626-1630* (Instituut voor Nederlandse

- Geschiedenis, Den Haag 1 april 2009), URL: <http://www.inghist.nl/Onderzoek/Projecten/BesluitenStaten-generaal1626-1651>
- Nijenhuis, I.J.A., “Uuytten buyck van ’t landt”. Holland en de Staten-Generaal’, in: I.J.A. Nijenhuis e.a. (red.), *De leeuw*, 49-71.
- Nijenhuis, I.J.A., J. Roelevink en R. Sluiter (red.), *De leeuw met de zeven pijlen. Het gewest in het landelijk bestuur* (Den Haag 2010).
- Noodige, *jae af-geperste, remonstrantie, aen de ... Staten van Frieslandt* (s.l. 1655).
- Noomen, P.N., ‘De Friese vetemaatschappij: sociale structuur en machtsbases’, in: J. Frieswijk e.a. (red.), *Fryslân, staat en macht*, 43-64.
- Noomen, P.N., *De stinzen in middeleeuws Friesland en hun bewoners* (Hilversum 2009).
- Noomen, P.N., ‘Suffridus Petrus en de Friese identiteit’, *It Beaken* 56 (1994) 146-187.
- Obreen, H.T., *Franekeradeel. Inventaris der archieven* (Leeuwarden 1970).
- Oldenhof, H., ‘Fryslân en de religyfrede’, in: W. Bergsma e.a. (red.), *Frysk, from en frij. In oantal aspekten fan leauwe en polityk yn Fryslân* (Leeuwarden 1988) 55-93.
- Oldenhof, H., ‘In een grensgebied van staties. Katholieken in Baarderadeel onder de Republiek’, *Archief voor de geschiedenis van de Katholieke Kerk in Nederland* 30 (1988) 112-144.
- Oldenhof, H., *In en om de schuilkerkjes van Noordelijk Westergo. Katholiek leven in Friesland's Noordwesthoek onder de Republiek (1580-1795)* (Assen 1967).
- Oldenhof, H., ‘Van Reformatie tot Revolutie’, in: E. Bruna e.a. (red.), *Bijdrage tot de kerkgeschiedenis van Friesland* (Franeker 1951) 53-93.
- Oosterhoff, F.G., *Leicester and the Netherlands 1586-1587* (Utrecht 1988).
- Particuliere Notulen van de vergaderingen der Staten van Holland 1620-1640 door N. Stellingwerff en S. Schot*, E.C.M. Huysman, J.W. Veenendaal-Barth e.a. (ed.) RGP, grote serie nrs. 200, 206, 217, 228, 245 en 249 (6 dln.; Den Haag 1987-2002).
- Plaat, G. van der, *Eendracht als opdracht. Liewe van Aitzema's bijdrage aan het publieke debat in de zeventiende-eeuwse Republiek* (Hilversum 2003).
- Poelhekke, J.J., *Frederik Hendrik, Prins van Oranje. Een biografisch drieluik* (Zutphen 1978).
- Poelhekke, J.J., *De vrede van Munster* ('s-Gravenhage 1948).
- Poincten belangende de Verkiesinghe van Vol-machten op den Landts-Daghs ... 27 febr. 1640* (Leeuwarden 1640).
- Postma, F., ‘Het ontstaan van het Nederlandse Statenbewind. Monarchomachistische import of product van eigen bodem?’, *Bijdragen en Mededelingen betreffende de Geschiedenis der Nederlanden* 120 (2005) 362-378.
- Postma, F., ‘Der Statthalter, der Politiker wurde – Der friesische Statthalter Wilhelm Ludwig (1560-1620) und der Konflikt um den Waffenstillstand’, in: H. Lademacher, Hrsg., *Oranien-Nassau, die Niederlande und das Reich. Beiträge zur Geschichte einer Dynastie* (Münster 1995) 25-46.
- Postma, O., *It Fryske doarp as tsjerklike en wrâldske ienheid* (Snits 1941).
- Postma, O., ‘Oer de doarpsfolmachten yn Fryslân. Bydrage ta de skiednis fan de Fryske demokrasy’, *It Beaken* 19 (1957) 13-24.
- Prak, M., *Gouden eeuw. Het raadsel van de Republiek* (Nijmegen 2002).
- Prak, M., ‘Verfassungsnorm und Verfassungsrealität in den niederländischen Städten des späten 17. und 18. Jahrhunderts. Die oligarchie in Amsterdam, Deventer und Zutphen 1672/1675-1795’, in: W. Ehbrecht (red.), *Verwaltung und Politik in Städten Mitteleuropas. Beiträge zur Verfassungsnorm und Verfassungswirklichkeit in altständischer Zeit* (Keulen enz. 1994) 55-83.
- Prak, M., en J.L. van Zanden, ‘Tax Morale and Citizenship in the Dutch Republic’, in: O. Gelderblom (ed.), *The Political Economy of the Dutch Republic* (Farnham 2009) 143-165.
- Prak, M., en J.L. van Zanden, ‘Towards an economic interpretation of citizenship: The Dutch

- Republic between medieval communes and modern nation states', *European Review of Economic History* 10 (2006) 111-145.
- Price, J.L., *Dutch Society 1588-1713* (Harlow 2000).
- Price, J.L., *Holland and the Dutch Republic in the Seventeenth Century. The Politics of Particularism* (Oxford 1994).
- Price, J.L., 'Regents, office-holders and the Union', in: I.J.A. Nijenhuis e.a. (red.), *De leeuw*, 11-26.
- Raad van State 450 jaar. Repertorium* ('s-Gravenhage 1983).
- 'Rapport van Henrick van Essen en Ewout van der Dussen, over hunne missie naar Friesland en Groningen, 1630', *Kroniek van het Historisch Genootschap, gevestigd te Utrecht* 23 (1867) 449-479.
- Register der resolutien en placaten van Hun Edel Mogenden de Heeren Staaten van Friesland* (2 dln.; Kampen 1784-1785).
- Reinhard, Wolfgang (ed.), *Power Elites and State Building. The Origins of the Modern State in Europe*, Theme D (Oxford 1996).
- Reinhard, Wolfgang 'Introduction: Power Elites, State Servants, Ruling Classes, and the Growth of State Power', in: Reinhard (ed.), *Power Elites*, 1-18.
- Reitsma, J., *Honderd jaren uit de geschiedenis der Hervorming en der Hervormde Kerk in Friesland* (Leeuwarden 1876).
- Reitsma, J., en S.D. van Veen (ed.), *Acta der provinciale en particuliere synoden, gehouden in de noordelijke Nederlanden gedurende de jaren 1572-1620. VI: Friesland 1581-1620 - Utrecht 1586-1620* (Groningen 1897).
- Reitsma, R., *Centrifugal and centripetal forces in the Early Dutch Republic. The States of Overijssel 1566-1600* (Amsterdam 1982).
- 'Rekening van Johan van Bootsma, Ontvanger Generaal van Friesland 1635, met resolutie daarop betrekkelijk', *Kroniek van het Historisch Genootschap, gevestigd te Utrecht* 23 (1867) 486-488.
- Relazioni Veneziane. Venetiaansche berichten over de Vereenigde Nederlanden van 1600-1795*, P.J. Blok (ed.) ('s-Gravenhage 1909).
- Resolutiën, zie N. Japikse en H.H.P. Rijperman; A.Th. van Deursen, J.G. Smit en J. Roelevink.
- Reyd, E. van, *Historie der Nederlantscher Oorlogen begin ende voortganck tot den Jaere 1601* (Amsterdam 1644).
- Roelink, J., *Een honderdtal brieven uit de correspondentie van Elbertus Leoninus* (Nijkerk 1946).
- Romein, T.A., *Naamlijst der predikanten, sedert de Hervorming tot nu toe, in de Hervormde gemeenten van Friesland* (2 dln.; Leeuwarden 1886-1888).
- Roorda, D.J. (ed.), *Ambassadeur in de Lage Landen. William Temple: Observations upon the United Provinces* (Haarlem 1978).
- Sande, J. van den, *Nederlandsche historie ... dienende voor continuatie van de Historie van wijll. Everhard van Reydt* (Leeuwarden 1650).
- Sande, J. van den, *Vijff boecken der gewysder saecken voordien Hove van Vries-Land* (Leeuwarden [1638]).
- Sannes, H., *Geschiedenis van Het Bildt* (4 dln.; Franeker 1951-1956).
- Sas, N.C.F. van, 'Het begrip "vaderland"'. Ter inleiding', in: Van Sas (red.), *Vaderland*, 1-6.
- Sas, N.C.F. van, 'Nederland: een historisch fenomeen', in: D. Fokkema en F. Grijzenhout (red.), *Rekenschap 1650-2000* (Den Haag 2001) 45-69.
- Sas, N.C.F. van (red.), *Vaderland. Een geschiedenis van de vijftiende eeuw tot 1940* (Amsterdam 1999).
- Scheltema, J., *Staatkundig Nederland* (2 dln.; Amsterdam 1805-1806).
- Schöffer, I., 'Naar consolidatie en behoud onder Hollands leiding (1593-1717)', in: S.J. Focke-

- ma Andreae en H. Hardenberg (red.), *500 jaren Staten-Generaal in de Nederlanden. Van Statenvergadering tot volksvertegenwoordiging* (Assen 1964) 64-98.
- Schotanus, C., *Beschryvinge van de Heerlyckheydt van Frieslandt tusschen 't Flie end de Lauwers* (Franeker 1664).
- Schotanus, C., *De geschiedenissen kerkelyck ende wereldtlyck van Frieslandt Oost ende West* (Franeker 1658).
- Schroor, M., *Geschiedenis van Dokkum, hart van noordelijk Oostergo* (Dokkum 2004).
- Schroor, M., 'Leeuwarden tussen middeleeuwen en nieuwe tijd', in: R. Kunst e.a. (red.), *Leeuwarden 750-2000. Hoofdstad van Friesland* (Franeker 1999) 78-105.
- Schulten, J.W.M., 'Het beleg van Breda in 1637', *Jaarboek van de Geschied- en Oudheidkundige kring van Stad en Land van Breda 'De Oranjeboom'* (1988), 156-167.
- Schwarzenberg en Hohenlansberg, G.F. thoe en J.F.M. Herbell (ed.), *Groot placaat- en charterboek van Vriesland* (6 dln.; Leeuwarden 1768-1795).
- Sickenga, F.N., *Overzicht van de geschiedenis der belastingen in Friesland, voor en tijdens de Republiek der Vereenigde Nederlanden* (Leeuwarden 1868).
- Sickenga, J., *Het Hof van Friesland gedurende de zeventiende eeuw* (Leiden 1869).
- Singels, J.C., *Inventaris van het oud-archief der stad Leeuwarden* (Leeuwarden 1893).
- Sjoerds, Foeke, *Algemene beschryvinge van oud en nieuw Friesland* (2 dln.; Leeuwarden 1765-1768).
- Slingelandt, Simon van, *Staatkundige geschriften* (4 dln.; Amsterdam 1784-1785).
- Slothouwer, F.G., 'Oligarchische misbruiken in het Friesche staatsbestuur', *Bijdragen voor vaderlandsche geschiedenis en oudheidkunde* III-1 (1884) 67-102.
- Slothouwer, F.G., 'De wording van het college der Gedeputeerde Staten in de provincie Friesland', *De Vrije Fries* 17 (1890) 165-236.
- Sminia, H. Baerdts van, *Nieuwe naamlijst van grietmannen van de vroegste tijden af tot het jaar 1795* (Leeuwarden 1837).
- Smit, F.R.H., *Bestuursinstellingen en ambtenaren van de Landschap Drenthe, 1600 tot 1750*. Drentse Historische Studiën VIII (Assen 1984).
- Soen, V., 'De verzoening van Rennenberg (1579-1581). Adellijke beweegredenen tijdens de Opstand anders bekeken', *Tijdschrift voor Geschiedenis* 122 (2009) 318-333.
- Spahr van der Hoek, J.J., *Samenleven in Friesland. Drie perioden uit de sociale geschiedenis van boeren, burgers en buitenlui* (Drachten 1969).
- Spahr van der Hoek, J.J. en O. Postma, *Geschiedenis van de Friese landbouw* (2 dln.; Leeuwarden 1952).
- Spanninga, H., 'Beginsel en belang bij C.L. van Beyma', in: W. Bergsma, C. Boschma, M.G. Buist en H. Spanninga (red.), *For uwz lân, wyv en bern. De patriottentijd in Friesland* (Leeuwarden 1987) 17-42.
- Spanninga, H., 'De Friese politieke elite in de 17de en 18de eeuw', in: J. Frieswijk e.a. (red.), *Frieslands verleden verkend. Problemen, methoden en onderzoek met betrekking tot de Friese geschiedenis na 1750* (Leeuwarden 1987) 120-133.
- Spanninga, H., 'Ghewassen tot een vleck en 't fatsoen van een Stadt. Enkele aspecten van de wordingsgeschiedenis van Joure', *It Beaken* 44 (1982) 126-150.
- Spanninga, H., 'Hoofdelingen en burgers, armoede en armenzorg. Politieke en sociale verhoudingen in Leeuwarden omstreeks 1500', *Leeuwarder Historische Reeks* I (1987) 11-45.
- Spanninga, H., "'Ick laet niet met mij gecken". Over beeld en zelfbeeld, macht en invloed van de Friese stadhouder Willem Frederik van Nassau (1613-1664)', *Jaarboek Oranje-Nassau museum* 1997, 55-95.
- Spanninga, H., 'Kapitaal en fortuin. Hessel van Sminia (1588-1670) en de opkomst van zijn familie', *De Vrije Fries* 81 (2001), 9-52.

- Spanninga, H., 'Om de vrije magistraatsbestelling. Machtsverhoudingen en politiek in Leeuwarden', in: R. Kunst e.a. (red.), *Leeuwarden 750-2000. Hoofdstad van Friesland* (Franeker 1999) 128-158.
- Spanninga, H., 'Patronage in Friesland in de 17de en 18de eeuw: een eerste terreinverkenning', *De Vrije Fries* 67 (1987) 11-26.
- Spanninga, H., "'De regeringsvorm alhier is een van de beste soorte". Oer stimrjocht en regin-tebewâld yn Fryslân yn de 18de ieu', *It Beaken* 45 (1983) 116-156.
- Spanninga, H., 'Zonder last of ruggespraak? De 'Friese Vrijheid' en de Unie in de eerste decennia van de zeventiende eeuw', in: I.J.A. Nijenhuis e.a. (red.), *De leeuw*, 73-93.
- Spanninga, H., en H.M. Mensonides, "'De saeck van Leeuwarden is so cleyn niet te achten". Geloof en politiek in Leeuwarden in de jaren 1608-1617', *Leeuwarder Historische Reeks* II (1990) 66-175.
- Spiertz, M.G., 'Het aandeel van de katholieken in de Friese bevolking tussen 1663 en 1796', *Archief voor de geschiedenis van de katholieke kerk in Nederland* 19 (1977) 147-169.
- Spiertz, M.G., 'De ontwikkelingsgang van de katholieke missie in Friesland 1609-1689', *Archief voor de geschiedenis van de katholieke kerk in Nederland* 21 (1979) 262-292.
- Starter, J.J., *Friesche lust-hof, beplant met verscheyde stichtelycke minne-liedekens, gedichten, ende boertige kluchten* (Amsterdam 1621).
- Starter, J.J., *Nieuwe Kuyper, ofte Boertigh Gedicht, van de Kuyperry*, in: *De politycke kuyper*.
- Stellingwerff, F., *Politycq Discours, nopende den Staet van Frieslandt, waerinne bethoont wort, dat het selve Landt voor geen Slechte Heerlijcheyt ghenomen voor een Leengoet ende minder als een Graefschap oyt heeft behooren geacht te worden. Maer dat het selve besonderlinghe nae de tijden van Carel den Grooten altijd is geweest een Vry Lidtmaet des H. Roomschen Rijcx tot op, ende oock onder de laetste regieringe van Philips den tweeden Coninck van Spaengien, die welcke als mede zijn Predecesseurs de Keyser Carel ende de Hartogen van Sassen niet anders zijn erkent als Erfgouverneurs van Frieslandt van weghen het H. Roomsche Rijck. Hier uyt is onder anderen by ghevolch mede te sien, dat Frieslandt boven alle Nederlantsche Provintien by den absoluten ende souveraine Heerschappye van den voorschreven Coninck aldermeest beswaert is geweest* (Franeker 1617).
- Stem-cohieren van Oostergoo, Westergoo en Zevenwouden. Bevatende de namen der eigenaars en meyers van de stemvoerende plaetsen in alle dorpen in Friesland, in 1640 en 1698, tegenover elkander geplaetst (6 dln.; z.pl. en z.j.).
- Streng, J.C., 'C.H.Th. Bussemakers "Geschiedenis van Overijssel gedurende het eerste stadhouderlooze tijdperk" na 100 jaar', *Overijsselse Historische Bijdragen* 106 (1991) 21-44.
- Streng, J.C., 'Stemme in staat'. *De bestuurlijke elite in de stadsrepubliek Zwolle 1579-1795* (Hilversum 1997).
- Streng, J.C., 'Le métier du noble. De Overijsselse Ridderschap tussen 1622 en 1695', in: A.J. Mensema, Js. Mooijweer en J.C. Streng, *De Ridderschap van Overijssel. Le métier du noble* (Zwolle 2000) 49-110.
- Swinderen, J.H.F.K. van, *De oorsprong en de geschiedenis van de belasting op de floorenen in Friesland* (Leeuwarden 1861).
- Tegenwoordige Staat van Friesland* (4 dln.; Amsterdam, Leiden, Dordrecht en Harlingen, 1785-1789).
- Telting, A., *Register van het archief van Franeker, in chronologische orde opgemaakt* (Franeker 1867).
- Terpstra, H., *Jacob van Neck. Amsterdams admiraal en regent* (Amsterdam 1950).
- Tex, J. den, *Oldenbarnevelt* (5 dln.; Haarlem/Groningen 1960-1972).
- Theissen, J.S., *Centraal gezag en Friesche vrijheid. Friesland onder Karel V* (Groningen 1907).
- Thomassen, T.H.P.M., *Instrumenten van de macht. De Staten-Generaal en hun archieven*

- 1576-1796 (Amsterdam 2009; <http://dare.uva.nl/document/159800>).
- Tilmans, K., 'De ontwikkeling van een vaderland-begrip in de laat-middeleeuwse en vroeg-moderne geschiedschrijving van de Nederlanden', in: N.C.F. van Sas (red.), *Vaderland*, 7-53.
- Tolsma, R., *Pleatsen yn Eastdongeradiel* (Metslawier 1989).
- Tracy, J.D., 'Emigré and Ecclesiastical Property as the Sheet-Anchor of Holland Finance, 1572-1584', in: Ph. Benedict, G. Marnef, H. van Nierop and M. Venard (ed.), *Reformation, Revolt and Civil War in France and the Netherlands, 1555-1585* (Amsterdam 1999) 255-266.
- Tracy, J.D., *For Holland's Garden. The War Aims of the States of Holland, 1572-1588* (Amsterdam 2004).
- Tracy, J.D., *The Founding of the Dutch Republic, War, Finance, and Politics in Holland, 1572-1588* (Oxford 2008).
- Tracy, J.D., 'Keeping the wheels of war turning: revenues of the province of Holland, 1572-1619', in: G. Darby (ed.), *The Origins and Development of the Dutch Revolt* (London 2001) 133-150.
- Tricht, H.W. van (ed.), *De briefwisseling van Pieter Corneliszoon Hooft* (3 dln.; Culemborg 1976-1979).
- Trompetter, C., *Gewestelijke financiën ten tijde van de Republiek der Verenigde Nederlanden. Deel VI Friesland (1587-1795)* (Den Haag 2007).
- Trompetter, C., 'De invoering van de 'Generale Middelen' in Friesland. Een aspect van belastingen en staatsvorming ten tijde van de Opstand', *De Vrije Fries* 84 (2004) 29-47.
- Tuinen, S. en P. van, 'Pibo van Doma kontra prins Willem Freark. Beskriuwing fan in konflikt yn 1664', *It Beaken* 50 (1987) 79-104.
- Valckenier, P., 't Verwerd Europa, ofte politieke en historische beschryvinge der waare fundamente en oorsaken van de oorlogen en revolutien in Europa, voornamentlijk in en omtrent de Nederlanden (Amsterdam 1688).
- 'Van Aitzema's verslag van zijn reis naar Friesland', in: Waterbolk, *Proeven*, 104-112.
- Veen, Th.J., *Recht en nut. Studiën over en naar aanleiding van Ulrik Huber (1636-1694)* (Zwolle 1976).
- Ven, F.A.J. van der, *Een omstreden eiland. De eigendom van het eiland Schiermonnikoog in geding* (Groningen 1993).
- Verbij-Schillings, J., 'Het beeld van de Friezen in de Hollandse geschiedschrijving van de vijftiende eeuw', in: Breuker en Janse (red.), *Negen eeuwen*, 109-119.
- Verbij-Schillings, J., 'Vanuit Hollands perspectief: een geschiedenis van de Friezen', in: *Philologia Frisica anno 1996. Lêzingen fan it fjirtjinde Frysk filologekongres* (Ljouwert 1998) 71-92.
- Vermeesch, G., *Oorlog, steden en staatsvorming. De grenssteden Gorinchem en Doesburg tijdens de geboorte-eeuw van de Republiek (1570-1680)* (Amsterdam 2006).
- 'Verslag van den ambassadeur in Den Haag, Francesco Michiel, aan Doge en Senaat, 27 mei 1638', in: *Bijdragen en mededeelingen van het Historisch Genootschap VII* (1884) 67-88.
- Vervou, F. van, *Enige aenteekeningen van 't gepasseerde in de vergadering van de Staten-Generaal anno 1616, 1617, 1618, 1619, 1620* (Leeuwarden 1874).
- Vervou, F. van, *Enige gedenckweerdige geschiedenissen, tot narichting der nakomelingen*. A. Telting (ed.) (Leeuwarden 1841).
- Visser, J. en G.N. van der Plaats (ed.), *Gloria Parendi. Dagboeken van Willem Frederik, stadhouder van Friesland, Groningen en Drenthe 1643-1649, 1651-1654* (Den Haag 1995).
- Visser, M.S.E., 'Karel Roorda en syn brieven', *It Beaken* 26 (1964) 258-271.
- Vleer, W.Tsj., 'Kollum beleefde ook in 1634 reeds een oproer. "Capitain" Ofke Hayes werd voor straf als muiter op het schavot onthoofd', *Leeuwarder Courant* 25 november 1961.
- Vries, J. de, *The Dutch Rural Economy in the Golden Age* (New Haven/Londen 1974).

- Vries, J. de, 'De economische ontwikkeling van Friesland na het einde van de Friese vrijheid', in: J. Frieswijk e.a. (red.), *Fryslân, staat en macht*, 140-157.
- Vries, J. de, en A. van der Woude, *Nederland 1500-1815. De eerste ronde van moderne economische groei* (Amsterdam 1995).
- Vries, B.H. de, *Het familiearchief Van Eysinga-Vegilin van Claerbergen* (Leeuwarden 2008).
- Vries, K. de, 'De "Spiegel" van Ulricus Huber', in: J.J. Kalma en K. de Vries (red.), *Friesland in het rampjaar 1672. It jier fan de miste kânsen* (Leeuwarden 1972) 116-139.
- Vries, L. de, *Wybrand de Geest, 'De Friessche adelaar'. Portretschilder in Leeuwarden 1592-c. 1661, met een catalogus van zijn werk in het Fries Museum* (Leeuwarden 1982).
- Vries, O., 'De Aldfryske pearformule fry ende freesk', *Us Wurk* 35 (1986) 75-84.
- Vries, O., 'Friesland in de Habsburgse tijd: bestuurlijke achtertuin van Holland?', in: Breuker en Janse (red.), *Negen eeuwen*, 134-141.
- Vries, O., 'Staatsvorming in Zwitserland en Friesland in de late middeleeuwen. Een vergelijking', in: J. Frieswijk e.a. (red.), *Fryslân, staat en macht*, 26-42.
- Vries, O., '1515-1578: "totten regiment en justitie van dese landen"', in: Vries e.a., *De Heeren van den Raede*, 47-107.
- Vries, O., B.S. Hempenius-Van Dijk, P. Nieuwland en P. Baks, *De Heeren van den Raede. Biografieën en groepsportret van de raadsheren van het Hof van Friesland, 1499-1811* (Hilversum/Leeuwarden 1999).
- Wagenaar, J., *Vaderlandsche historie, vervattende de geschiedenissen der Vereenigde Nederlanden, inzonderheid die van Holland, van de vroegste tyden af* (21 dln.; Amsterdam 1752-1759).
- Wagenaar, L.H., *Het leven van graaf Willem Lodewijk, een Vader des Vaderlands, 'us Heit'* (Amsterdam/Pretoria z.j. (1906)).
- Wagenaar, L.H., 'Twee bladzijden uit het leven van Graaf Ernst Casimir van Nassau', in: F.J.L. Krämer, E.W. Moes en P. Wagner (red.), *Je Maintiendrai. Een boek over Nassau en Oranje* (2 dln.; Leiden 1905-1906) II, 117-123.
- Wansink, H., 'Holland and Six Allies: the Republic of the Seven United Provinces', in: J.S. Bromley and E.H. Kossmann, *Britain and the Netherlands IV* (The Hague 1971) 133-155.
- Waterbolk, E.H., 'Met Willem Lodewijk aan tafel', in: *Verspreide opstellen* (Amsterdam 1981) 296-315.
- Waterbolk, E.H. (red.), *Proeven van Liewe van Aitzema. Opstellen, voortgekomen uit een werkcollege onder leiding van Dr. E.H. Waterbolk, hoogleraar aan de Rijksuniversiteit te Groningen* (Leeuwarden 1970).
- Waterbolk, E.H., *Twee eeuwen Friese geschiedschrijving. Opkomst, bloei en verval van de Friese historiografie in de 16e en 17e eeuw* (Groningen 1952).
- Westerman, Adam, *Threni Nassoviani, dat is Clach-Reden over den Doodt des hooch-welgeboren ende wijtberoemden Wilhelm Ludwich Grave tot Nassau ... Christelijck in den Heere ontslapen den 31. Maj 1620. tot Leenwarden, ende den 13 Julij des selven Jaers ... inde Jacopynen kercke eerlijck ende stadelijck begraven* (Leeuwarden 1620).
- Wierdsma, P., *Verhandeling over het stemrecht in Friesland* (Leeuwarden 1792).
- Winsemius, P., *Chronique ofte historische geschiedenisse van Vrieslant* (Franeker 1622).
- Witte van Citters, J. de, *Contracten van correspondentie en andere bijdragen tot de geschiedenis van het ambtsbejag in de Republiek der Vereenigde Nederlanden* (2 dln.; 's-Gravenhage 1873-1875).
- Woltjer, J.J., 'Friesland en de Unie van Utrecht', *It Beaken* 41 (1979) 138-145.
- Woltjer, J.J., *Friesland in hervormingstijd* (Leiden 1962).
- Woltjer, J.J., 'In de leerschool der monarchie', in: Kalma, Spahr van der Hoek en De Vries (red.), *Geschiedenis van Friesland*, 259-283.

- Worp, J.A. (ed.), *De briefwisseling van Constantijn Huygens* (6 dln.; 's-Gravenhage 1911-1917).
- Woude, C. van der, *Sibrandus Lubbertus. Leven en werken, in het bijzonder naar zijn correspondentie* (Kampen 1963).
- Zwart, H., 'Grietman Joucke Jochums woonde op "Olma plaats" te Boornbergum', *De Neitiid* (1990-1) 14-16.
- Zwitzer, H.L., '*De militie van den staat*'. *Het leger van de Republiek der Verenigde Nederlanden* (Amsterdam 1991).
- Zwitzer, H.L., 'Het quotenstelsel onder de Republiek der Verenigde Nederlanden alsmede enkele beschouwingen over de generale petitie, de staat van oorlog en de repartitie', *Mededelingen van de sectie militaire geschiedenis landmachtstaf 5* (1982) 5-57.